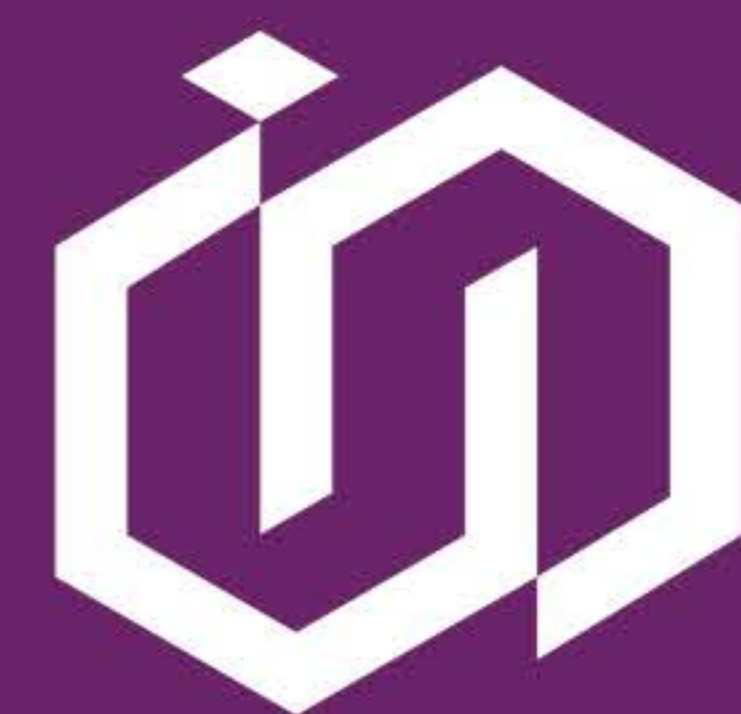

مجلس نما
MAJLESNAMA
PARLIAMENTARY
MONITORING ORGANIZATION

تعارض منافع نمایندگان مجلس

تعارض منافع یعنی فرد در جایگاهی قرار بگیرد که میان منافع شخصی و جناحی مربوط به او و تأمین منافع عمومی دچار تعارض گردد. در این موقعیت اگر فرد منافع شخصی را انتخاب کند مرتکب فساد شده است. متأسفانه برخی ساختارهای مجلس شورای اسلامی هم به گونه‌ای است که امکان بروز موقعیت‌های تعارض منافع و در نتیجه فساد را در مجلس افزایش می‌دهد. البته وقوع موقعیت تعارض منافع به معنای ایجاد فساد نیست ولی مسیر صحیح عقلایی این است که با پیشگیری از بروز این موقعیت‌ها، از بروز فساد هم پیشگیری کنیم.

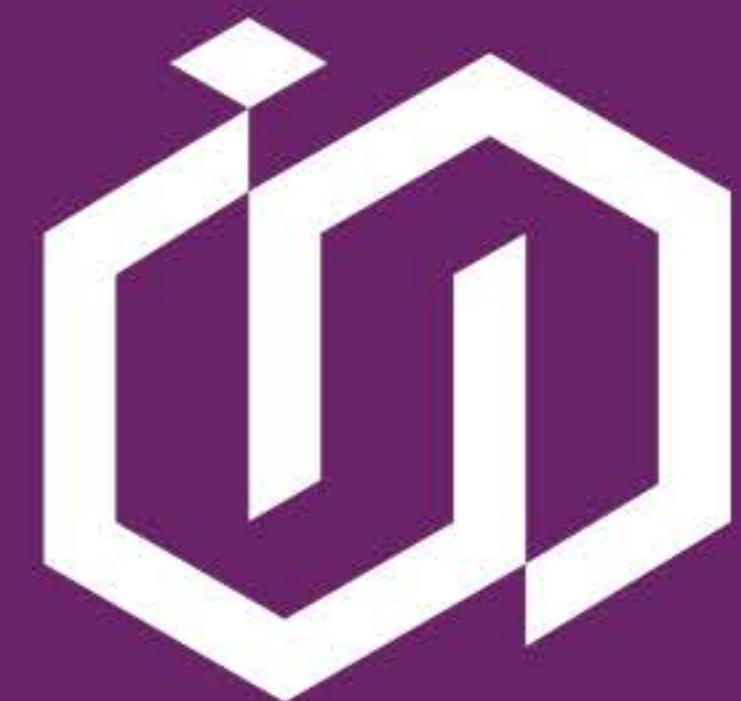
تعارض منافع نمایندگان مجلس شورای اسلامی

به عنوان مثال نماینده‌ای که حقوق ماهیانه خود را از یک وزارتخانه دولتی دریافت می‌کند، اگر با یک تخلف در آن وزارتخانه مواجه شود، آیا بدون مصلحت‌اندیشی شخصی، این تخلف را برملا کرده و مطابق وظیفه نمایندگی با آن مقابله می‌کند؟ اگر اعضای کمیسیون سلامت مجلس، همگی پزشک باشند، ممکن است در تصمیم‌گیری‌هایی که مربوط به رابطه مردم و پزشکان است، بیشتر از عموم مردم به فکر پزشکان باشند. از دیگر مصادیق تعارض منافع در مجلس شورای اسلامی می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- پروانه وکالت اعضای کمیسیون حقوقی و قضائی مجلس
- دریافت حقوق اعضای کمیسیون حقوقی و قضائی مجلس از قوه قضائیه
- اشتغال برخی نمایندگان و اعضای کمیسیون انرژی در وزارت نفت بعضاً بعد از نمایندگی و گاهی همزمان با حضور در مجلس
- ترجیح منافع حوزه انتخابیه به منافع ملی؛ مثل احداث سد، فرودگاه یا پالایشگاه بدون جایابی صحیح

نمونه‌هایی از تعارض منافع در زندگی روزمره

- **در بیمارستان:** یک پزشک و درمان بیماری که توان مالی پرداخت هزینه درمان خود را ندارد؛
- **در ادارات:** پیشنهاد دریافت رشوه به یک مأمور دولتی، که از مشکلات مالی رنج می‌برد، برای انجام امری مغایر وظیفه؛
- **در کسب و کار:** شرکتی که برای تولید یک محصول جدید، میان استفاده از یک ماده کم‌هزینه و پرضرر برای طبیعت، و یک ماده پرهزینه و بی‌ضرر مخیر شده است؛
- **در رسانه:** روزنامه‌ای که میان انتشار مطالب صحیح و بدور از حاشیه، و یا از دست دادن عموم مخاطب خود تحت فشار قرار دارد؛

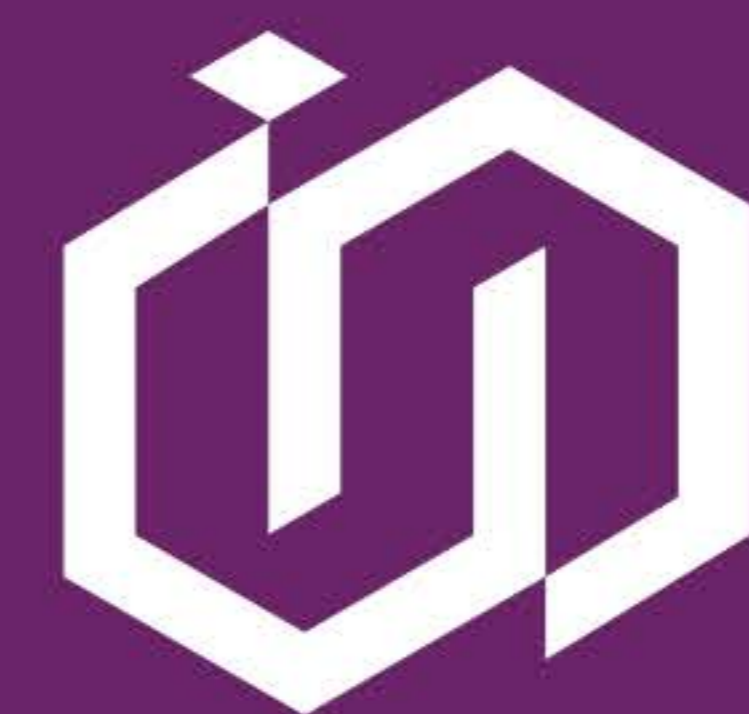
- دریافت هدایا گاهی به صورت نقدی (نظیر کارت هدیه بانکی) و گاهی به صورت غیرنقدی (نظیر گوشی موبایل، تبلت، سفرهای خارجی، ...)
- شرکت‌داری یا سهام‌داری نمایندگان و تصمیم‌گیری به نفع سرمایه یا شرکت خود
- تصویب قانون‌هایی توسط نمایندگان به نفع خود. مانند تصویب وام‌های بلاعوض و ...
- ارتباط با سازمان‌ها و شرکت‌های بزرگ و گرفتن امتیاز از آن‌ها در قبال تصویب یک قانون برای آن‌ها

چه باید کرد؟

حل مشکل تعارض منافع و مدیریت آن، در درجه اول به جهان‌بینی (دین و اخلاق) باز می‌گردد که به نوعی ضمانتی درونی برای پیشگیری از وقوع فساد است. در درجه بعدی مدیریت تعارض منافع بر عهده قانون است که اصول و ارزش‌های پیشگیری از فساد را مشخص کند.

یکی از متداول‌ترین الزامات ساختاری مدیریت تعارض منافع در دنیا، «ضرورت افشاء» آن است؛ به این معنا که افراد حاضر در جایگاه‌های مهم و تصمیم‌گیر (بطور خاص نمایندگان مجلس) موظفند در صورت قرار گرفتن در حالت تعارض منافع، آن را بصورت عمومی و کتبی اعلام نمایند. مثلاً چنانچه نماینده‌ای طرحی را به مجلس می‌برد که به نوعی می‌تواند (و نه ضرورتاً) تأمین‌کننده دسته دیگری از منافع وی (همچون منافع هم‌حزبی، یا همشهریان) باشد، آن نماینده موظف است این تعارض احتمالی را اعلام نماید. در نتیجه ارزیابان آن تصمیم یا اقدام یا طرح قانونی می‌توانند با حساسیت بیشتری آنرا بررسی کنند که پیش از بروز فساد از وقوع احتمالی آن جلوگیری شود.

در کره جنوبی، کارهای زیادی برای مدیریت تعارض منافع انجام شده است. «سیستم واگذاری سهام به کارگزاران ناشناس» یکی از این کارهاست که اگر مقام مسئولی صاحب مقدار زیادی از سهام یک شرکت بود، یا باید سهامش را بفروش برساند و یا مدیریت سهام را به فردی ناشناس می‌سپرد تا این مقام مسئول در موقعیت تعارض بین منافع سهام خودش و منافع عموم، قرار نگیرد.

سخن آخر...

با توجه به وجود تعارض منافع در بین نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اتخاذ تصمیماتی که منافع ملی در آنها دیده نشده باشد امری منطقی به نظر می‌رسد و نمی‌توان انتظار داشت لزوماً تصمیمات، منطبق با ترجیحات عموم مردم گرفته شود. از این رو برای ارتقاء کارآمدی مجلس ضروری است راهکارهایی برای مدیریت تعارض منافع نمایندگان مجلس اندیشیده شود. این راهکارها به همراه دستورالعمل‌های دیگر رفتاری، در دنیا تحت قالب "قواعد رفتاری نمایندگان" شناخته می‌شود که ضمانت اجرایی محکمی نیز دارد و نمایندگان را مکلف می‌کند تا طبق آن رفتار کنند. با این روش، تعارض منافع آنها در تصمیم‌گیری‌ها کاهش پیدا کرده و کیفیت خروجی‌های مجلس افزایش می‌یابد. در کشور ما نیز چندسالی است لایحه تعارض منافع در هیئت دولت در حال بررسی است که امیدواریم هرچه سریعتر در بهترین و کامل‌ترین شرایط خود به مجلس شورای اسلامی ارسال شود و به تصویب برسد.